

Likabehandlingsplan Solvikskolan 2025–2026

Innehåll:

1. Inledning
2. Ansvarsområden
3. Delaktighet, förankring och information
4. Årscykel
5. Hantering av kränkningar
6. Hantering av trakasserier
7. Kring utvärdering av skolårets aktiviteter och åtgärder
8. Definition av främjande aktiviteter samt förebyggande och akuta åtgärder
9. Exempel på främjande aktiviteter
10. Kontaktvägar vid misstänkt kränkning
11. Anmälningssplikt

Bilagor:

- A. Definitioner och exempel på olika typer av kränkningar
- B. Allmänt om lagar och direktiv

1. Inledning

På Solvikskolan utreder vi och följer upp trakasserier, diskriminering och kränkningar med alla inblandade elever. Vi arbetar för en trygg social miljö som präglas av ömsesidighet och respekt. Likabehandlingsplanen ska tydliggöra strukturen för vårt arbete inom detta område.

Skolväsendet vilar på demokratins grund (Lgr 22). En av demokratins pelare är tanken om alla människors lika värde. Detta värde ska finnas synligt i all vår verksamhet i och utanför klassrummet. Det ska genomsyra vår organisation, våra strukturer och vårt bemötande.

I skolans uppdrag ligger att ha tydliga rutiner vid akuta händelser där individer utsätts, men vi behöver också arbeta främjande och förebyggande för att skapa trygga miljöer för alla våra elever oberoende av:

- kön
- sexuell läggning
- religion eller annan trosuppfattning
- ålder
- könsuttryck eller identitet
- etnisk tillhörighet
- funktionsnedsättning

Arbetet mot diskriminering, trakasserier och kränkningar är av stor betydelse för elevernas mående och är därför direkt kopplat till det förebyggande elevhälsoarbetet.

Planen utgår bland annat från de riktlinjer som Barn- och elevombudet (en del av Skolinspektionen) lämnar till huvudmän på sin hemsida. Den är också inspirerad av Vivi Haviar arbete kring likabehandling. Vivi är skolutvecklare i Södertälje kommun.

2. Ansvarsområden

Rektor ansvarar för:

- att både skolan och fritids arbetar målinriktat och organiserat för att motverka diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.
- att all personal är informerad om Likabehandlingsplanen och de rutiner som ingår i den samt arbetar efter den.
- att likabehandlingsarbete bedrivs enligt de fyra stegen: kartläggning, analys, åtgärder och utvärdering.
- att skolan, vid kännedom om att diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling förekommer, ser till att utredning görs och förebyggande åtgärder vidtas.
- att huvudman informeras om ärenden som rör diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.
- att kontakta andra myndigheter vid behov.
- att trivselregler finns för skolan.
- Att elevråd finns.

Ledningsgruppen ansvarar för:

- att ge förslag till främjande aktiviteter och förebyggande åtgärder för kommande läsår som kollegiet kan fastslå under förberedningsdagarna i augusti.
- att genomföra undersökningar där frågor kring samtliga diskrimineringsgrunder, sexuella trakasserier samt kränkande behandling ingår.
- att i uppföljning under april månad samla in kollegiets synpunkter kring resultaten ifråga om främjande aktiviteter och förebyggande åtgärder under året.
- att resultaten från det gångna årets åtaganden sammanställs och presenteras för kollegiet.
- att förebyggande åtgärder och främjande aktiviteter kontinuerligt följs upp och utvärderas.
- att lyfta övergripande kartläggningar som t.ex. Skolenkäten (Skolinspektionen) och se till att resultatens diskuteras.
- att Likabehandlingsplanen utvärderas varje år.

Kollegiet ansvarar för:

- att medarbetare analyserar och diskuterar resultaten av kartläggningarna med syfte att få fram aktiva åtgärder mot de risker och brister som framkommer.
- att i april månad ge synpunkter till ledningsgruppen på resultaten som gäller främjande och förebyggande åtgärder under året.
- att under förberedningsdagarna i augusti fatta beslut kring främjande aktiviteter och förebyggande åtgärder för kommande läsår, utifrån ledningsgruppens förslag, och implementera dessa kring skolstart i augusti. (Bilaga B)

- att diskutera större frågor kring trygghet i och i samband med skolans verksamhet.

Klassläraren ansvarar för:

- att klassråd hålls minst en gång varannan vecka där bl. a. frågor om likabehandling tas upp.
- att den färdiga Likabehandlingsplanen görs känd bland eleverna vid skolårets början, att den presenteras i lämplig omfattning och med lämpligt språk beroende på elevernas ålder.
- att eleverna får tydlig information om vilka vägar det finns för att anmäla kränkande behandling, trakasserier eller diskriminering.
- att den färdiga Likabehandlingsplanen görs känd bland vårdnadshavarna under höstens första föräldramöte och via veckobrev samt att vårdnadshavarna informeras om att den finns tillgänglig på hemsidan.
- att de främjande aktiviteterna och förebyggande åtgärderna följs upp och utvärderas i klassråden enligt Likabehandlingsplanens årscykel.
- att elever diskuterar resultaten av elevenkäter med syfte att ta fram förslag på aktiva åtgärder mot de risker och brister som framkommer.
- att följa läroplanens direktiv gällande likabehandling och föra diskussioner kring diskrimineringsgrunderna i undervisningen.
- att diskutera trivselregler för skolan med eleverna.
- att informera elever och vårdnadshavare om vilka tider kurator och skolsköterska finns tillgängliga.
- att tillsammans med eleverna utforma trivselregler för klassen.

Alla medarbetare ansvarar för:

- att vara lyhörda för det sociala klimatet i skolans verksamheter och vid behov kommunicera med berörda elever/medarbetare om förhållanden som behöver uppmärksammas i förhållande till likabehandlingsarbetet.
- att följa skolans rutiner vid förekomst av kränkningar, trakasserier eller diskriminering t ex att vid behov informera rektor via incidentrapport.
- att arbeta främjande och förebyggande mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.
- att ifrågasätta och reflektera över de normer och värderingar som hen förmedlar genom sin undervisning och sträva efter likvärdighet i bemötandet av elever och medarbetare.

Elever ansvarar för:

- att följa skolans trivselregler.

Vårdnadshavare ansvarar för:

- att berätta för medarbetare på skolan om de får kännedom om eller misstänker att deras barn eller andra elever är utsatta för diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling.
- att kommunicera med sitt barn om att följa skolans trivselregler.
- att eleverna kommer till skolan.

3. Delaktighet, förankring och information

Under året görs löpande kartläggning, analys, åtgärder och uppföljning i frågor kring trygghet och trivsel. Delaktigheten hos personal, elever och vårdnadshavare är då som följer:

Medarbetarnas delaktighet, förankring och information

- Likabehandlingsplanen presenteras vid skolårets början.
- Vikarier och medarbetare som börjar under pågående läsår informeras om Likabehandlingsplanen av rektor.
- Medarbetare deltar i utvärderingar, analyser och diskussioner med syfte att formulera förebyggande åtgärder och främjande aktiviteter. De förebyggande åtgärderna och främjande aktiviteterna följs upp och utvärderas kontinuerligt på kollegiemötena.

Elevers delaktighet, förankring och information

- Likabehandlingsplanen presenteras hos eleverna under **klassråd** vid skolårets början.
- Eleverna får tydlig information om vilka vägar det finns för att anmäla kränkande behandling, trakasserier eller diskriminering.
- Eleverna deltar i kartläggningar, analyser och diskussioner med syfte att formulera förebyggande åtgärder och främjande aktiviteter.
- De främjande aktiviteterna och förebyggande åtgärderna följs upp och utvärderas kontinuerligt i klasserna.
- Kontinuerliga processer i klassen (klassråd, morgonsamlingar)
- **Elevrådet** tar initiativ till diskussioner kring skolans främjande aktiviteter och förebyggande åtgärder och meddelar klasserna så dessa kan ha diskussioner och föra med sig resultaten därifrån till elevrådet.
- Elevskyddsombud utses av elevrådet i början av varje läsår.
- Frågor om trivsel, likabehandling och kränkningar tas upp under **utvecklingssamtal** med elev, vårdnadshavare och lärare.

Vårdnadshavares delaktighet

- Vårdnadshavare informeras om Likabehandlingsplanen och skolans arbete kring likabehandling, framför allt vid läsårets första föräldramöte. Vårdnadshavare får också denna info via veckobrev vid skolårets början och upplyses om att likabehandlingsplanen finns på skolans hemsida.
- Frågor om trivsel, likabehandling och kränkningar tas upp under utvecklingssamtal mellan elev, vårdnadshavare och lärare.
- Vårdnadshavare får tydlig information om vilka vägar det finns för att anmäla kränkande behandling, trakasserier eller diskriminering.

4. Årscykel

Augusti:

- **Ledningsgruppen** lägger fram förslag på främjande aktiviteter och förebyggande åtgärder för skolåret
- **Kollegiet** beslutar om främjande aktiviteter och förebyggande åtgärder för skolåret
- **Kollegiet** går igenom Årscykeln i Likabehandlingsplanen

September:

- **Klasslärarna** går igenom Likabehandlingsplanen och de främjande aktiviteter och förebyggande åtgärderna med eleverna i klasserna och ger tydlig info om vart de kan vända sig vid misstanke om någon form av kränkning
- **Klasslärarna** berättar om Likabehandlingsplanen på första föräldramötet och upplyser om att planen finns på skolans hemsida, inklusive årets främjande aktiviteter och förebyggande åtgärder. Tydlig info ges om vart man kan vända sig vid misstanke om någon form av kränkning, samt info i flera steg om vart man kan vända sig om man inte är nöjd med skolans åtgärder.

Oktober

- Uppföljning av främjande aktiviteter och förebyggande åtgärder sker på **klass- och elevråd** där eleverna får möjlighet att prata om vad som varit bra, vad som behöver bli bättre och hur det kan göras.
- **Kollegiet** gör uppföljning av de främjande aktiviteterna och förebyggande åtgärderna direkt efter eleverna med elevernas tankar och förslag som utgångspunkt.

December:

- Uppföljning av främjande aktiviteter och förebyggande åtgärder sker på **klass- och elevråd** där eleverna får möjlighet att prata om vad som varit bra, vad som behöver bli bättre och hur det kan göras.

- **Kollegiet** gör uppföljning av de främjande aktiviteterna och förebyggande åtgärderna direkt efter eleverna med elevernas tankar och förslag som utgångspunkt.
- **Ledningsgruppen** gör halvårssammanställning av incidentrapporter.

Januari:

- **Kollegiet** går igenom Årscykeln i Likabehandlingsplanen

Februari:

- Elevenkäten genomförs. Utformning och sammanställning av resultat görs av **Ledningsgruppen**

Mars:

- **Kollegiet** gör analys av elevenkätens resultat.
- Eleverna diskuterar elevenkätens resultat på **klass- och elevråd** med syfte att komma fram till förslag på konkreta åtgärder.
- **Ledningsgruppen** sammanställer elevernas förslag.
- **Ledningsgruppen** informerar styrelsen om elevernas förslag och kollegiets analys av elevenkäten.

April

- Uppföljning av främjande aktiviteter och förebyggande åtgärder sker på **klass- och elevråd** där eleverna får möjlighet att prata om vad som varit bra, vad som behöver bli bättre och hur det kan göras.
- **Kollegiet** gör uppföljning av de främjande aktiviteterna och förebyggande åtgärderna direkt efter eleverna med elevernas tankar och förslag som utgångspunkt.

Maj:

- **Ledningsgruppen** sammanställer det likabehandlingsarbete som utförts under året.
- **Ledningssgruppen** sammanställer också ett förslag på främjande aktiviteter och förebyggande åtgärder för skolan. Den ser också över övriga delar av likabehandlingsplanen för att se om något behöver omformuleras.

Juni:

- **Kollegiet** utvärderar likabehandlingsarbetet som skett under läsåret.

5. Hantering av kränkningar

Detta är tillvägagångssättet vid hantering av situationer där kränkande behandling av något slag pågår eller antas ha förekommit.

1. Stoppa/ta hand om situationen

Om kränkning pågår: Närvarande anställd ingriper omedelbart i situationen genom att ta kontakt med de som deltar i den, exempelvis genom att säga någonting eller genom att ställa sig i vägen.

2. Samla information

Närvarande anställd orienterar sig i situationen genom att ställa frågor till de inblandade och/eller genom att observera händelsernas inverkan på omgivningen. Exempelvis kan den anställde sätta sig ned med berörda elever och lärare och samtala om vad som hänt.

3. Informera ansvarig pedagog, rektor vid behov

Närvarande anställd informerar klasslärare/annan ansvarig anställd (och rektor vid behov) om situationen.

4. Informera vårdnadshavare

Vårdnadshavare till de inblandade eleverna informeras om incidenten och om skolans rutiner för uppföljning. Detta görs i första hand av klasslärare. Om incidenten har rapporterats av en annan vårdnadshavare eller annan vuxen som inte arbetar på skolan skall rektor se till att elevernas vårdnadshavare blir informerade.

5. Skriv incidentrapport via formulär

Formuläret hittas på hemsidan under Kontakt >Lämna information om incident. Vid händelsen närvarande medarbetare skriver incidentrapport.

6. Oros- eller polisanmälan

Rektor gör bedömning om en anmälan till polis eller socialtjänst ska göras.

7. Rektor startar utredning

Rektor utser en utredare för ärendet (kan vara rektor själv) och sätter ett datum för uppföljning. Huvudman meddelas automatiskt via email när utredningen startas och får då tillgång till all dokumentation för ärendet.

8. Utredaren utreder ärendet

Utredaren bildar sig en uppfattning om vad som hänt för att komma fram till om

det finns behov av att sätta in åtgärder för att förebygga kränkningar i framtiden. Utredaren kan behöva ta in ytterligare information från berörda parter, vårdnadshavare m.fl. Samtalen och beslut dokumenteras av utredaren i incidentrapporten.

9. Beslut om åtgärder

Rektor läser utredningen, beslutar om eventuella förebyggande åtgärder och datum för uppföljning. Om det visar sig att det behövs större förebyggande åtgärder så lyfts detta till rektorsgruppen och/eller kollegiet. Om kränkningen bedöms vara trakasserier eller sexuella trakasserier skall särskild hantering av ärendet beaktas. (se kapitel 6 om särskild hantering vid trakasserier).

10. Uppföljning av ärendet och åtgärderna

Utredaren följer upp ärendet vid uppföljningsdatumet och dokumenterar detta i incidentrapporten.

11. Nytt uppföljningsdatum

Om det i uppföljningen visar sig att kränkningen/trakasseriet fortsatt och åtgärderna därmed varit otillräckliga behöver rektor överväga vilka ytterligare åtgärder som kan sättas in för att sätta stopp. I vissa fall behövs särskild kompetens såsom kurator eller psykolog. Rektor beslutar om nytt uppföljningsdatum.

12. Avsluta ärendet

Ärendet avslutas av rektor när hen bedömer att insatserna varit tillräckliga och att kränkningarna har upphört. Huvudman meddelas då automatiskt via email.

6. Särskild hantering vid trakasserier

Vid tillvägagångssätt för situationer kring trakasserier och sexuella trakasserier mellan elever är det viktigt vara uppmärksam på följande

I utredningen

- Ställa utredande frågor i en vidare krets; andra barn, elever, medarbetare och eventuella vårdnadshavare.
- Ta hjälp av särskild kompetens, såsom kurator eller psykolog.
- Undersöka sociala forum och andra fysiska eller virtuella platser där deltagarna i verksamheten interagerar.

I åtgärdandet kan det finnas behov av

- Återkommande samtal med de inblandade.
- Ökad uppsikt, särskilt på platser och vid tidpunkter som har visat sig vara riskfyllda.
- Insatser med hjälp av kurator eller psykolog.
- Disciplinära åtgärder, till exempel avstängning, inom ramen för skollagen.

Utbildningsanordnarens utrednings- och åtgärdsskyldighet

Huvudmannens utrednings- och åtgärdsskyldighet gäller för alla former av trakasserier som uppstår i samband med verksamheten oavsett om trakasserierna utförs av elever eller lärare. Även situationer som uppstår utanför skolan räknas. Det kan till exempel handla om sådant som händer på vägen till eller från skolan eller på sociala medier.

7. Kring utvärdering av skolårets insatser

På läsårets efterberedningsdagar görs utvärdering i ledningsgrupp och i kollegiet

Utvärdering av arbetet under slutet av läsåret

- Hur genomfördes samtliga insatser och åtgärder som gjorts under läsåret?
- Blev resultat som väntat?
- Vad behöver förbättras?

Uppföljning av föregående läsårs likabehandlingsarbete och sikte på kontinuitet framöver

- Vad finns kvar att göra?
- Hur arbetar vi vidare med detta i nya mål och åtgärder för skolan under kommande läsår?

8. Definition av främjande aktiviteter samt förebyggande och akuta åtgärder

På Solvikskolan arbetar vi för likabehandling, det vill säga mot alla typer av kränkande behandling. Arbetet består av främjande aktiviteter samt förebyggande och akuta åtgärder.

Med **främjande aktiviteter** avses det vi gör för att problem inte ska uppstå. Det främjande arbetet ska bedrivas kontinuerligt och utan förekommen anledning.

Med **förebyggande åtgärder** avses det vi gör för att lösa de problemområden som framkommit i olika former av kartläggningar.

Med **akuta åtgärder** avses åtgärder som utförs skyndsamt efter att en händelse påkallar detta. Här ingår uppföljning med förebyggande åtgärder efteråt.

9. Exempel på främjande aktiviteter

9.1 Exempel på främjande aktiviteter - där eleverna är delaktiga

En grundläggande inställning är att alla elever på Solvikskolan, kontinuerligt under läsåret, ska vara delaktiga i arbetet för att främja lika rättigheter och möjligheter och att förebygga och motverka diskriminering och kränkande behandling.

Dagliga forum i varje klass.

Varje skolmorgon finns utrymme för en gemensam stund i klassen där eleverna samlas med sin klasslärare eller med annan undervisande lärare kring frågor hur var och en mår och för att ta del av aktuell information om skoldagen. Ett samtal där det ges plats för att lyssna till varandra, oberoende av om det är en vuxen, en tonåring eller ett barn som talar. En stund där alla närvarande kan få möjlighet att ge uttryck för sin dagsform och sina tankar. I samtalet kan det uppstå diskussioner om hur vi tar hand om oss själva, hur vi umgås med varandra, vilka möjligheter som finns att lösa konflikter, vart man vänder sig om man blivit utsatt för eller uppmärksammat en kränkning.

Då varje klass har sina fasta klassrum, där eleverna och klassläraren har sin bas under hela skoldagen, finns det en kontinuerlig kontakt mellan klasslärare och eleverna. Klassläraren kan ständigt verka för ett klimat med empati, respekt och möjlighet att spegla och medla i konflikter. Under skoldagen finns det samlingsstunder vid mellanmål för de yngre klasserna och lunch i varje klassrum där klasslärare, eventuell assistent och ämneslärare deltar. Här finns forum där samtal om aktuella händelser kan tas upp av lärare eller att eleverna självmant riktar uppmärksamheten mot en problematik.

Projekt Charlie

I varje klass pågår i olika perioder ett arbete med det drogforebyggande programmet Projekt Charlie (**C**hemical **a**buse **l**ies in **e**ducation)

Projekt Charlie är ett program avsett för grundskolan med syfte att förhindra drogmissbruk och att skapa en säker och trygg skolmiljö - mot kränkningar och våld. Programmet vill hjälpa eleverna och skolan att skapa en atmosfär där man kan ta upp och lösa problem utan aggressivitet och kränkningar. I en sådan miljö blir freden ett mål i sig och metoderna för icke-våld som lärs ut är hjälpmedel för att nå dit. Huvudmålen är att förse eleverna med sociala färdigheter som höjer förmågan att stå emot grupstryck.

Elevråd

Solvikskolans elevråd är till för att eleverna ska ha möjlighet att påverka utvecklingen i skolfrågor som berör dem. Syftet med elevrådet är att klassernas åsikter och synpunkter framförs på elevrådsmöten och att information går tillbaka till klassen. Elevrådsmötena följs av minst en representant från kollegiet.

9.2 Exempel på främjande aktiviteter - där föräldrarna är delaktiga

Med vårdnadshavarnas hjälp försöker läraren, framförallt klassläraren, att göra sig en bild av varje elevs situation och behov. Kontakten med vårdnadshavarna intar en viktig plats i vår skola och vi eftersträvar ett ömsesidigt förtroende i så hög grad som möjligt. Ju bättre vårdnadshavare och lärare kan samarbeta desto tryggare blir våra elever. De får en bild av att vuxenvärlden klarar av att samarbeta och samtidigt inte drar sig för att samtala om svårigheter. Varje svårighet som vårdnadshavare och lärare gemensamt arbetar med gynnar skolans strävan efter ett tryggt socialt klimat.

10. Kontaktvägar vid misstanke om kränkning

Vart vänder man sig som elev eller vårdnadshavare om man upplever eller misstänker att någon elev på något sätt råkat ut för en kränkning?

Ta i första hand kontakt med elevens **klasslärare** i andra hand med **rektor**.

Det är även möjligt att göra en incidentanmälan via hemsidan.

Om du inte upplever att skolan gör vad de enligt lag är ålagda att göra, ta kontakt med huvudmannen för skolan, dvs **styrelsen för Stödföreningen för Solvikskolan**: huvudman@solvikskolan.se

Om du inte heller här får det stöd du anser att ni har rätt till, gå då vidare till **Barn- och elevombudet** (BEO), som är en del av skolinspektionen:

<https://beo.skolinspektionen.se/>

eller hör av dig till **Diskrimineringsombudsmannen** (DO) <https://www.do.se/>

11. Anmälningssplikt

Enligt Socialtjänstlagen 14 kap. 1 § är både skolan som myndighetsutövare och alla anställda, det vill säga personal inom förskoleverksamhet, skolbarnomsorg och skola, skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

En del fall av trakasserier och kränkande behandling kan också utgöra brott. En bedömning av om en polisanmälan ska göras bör ske i varje enskilt fall. En vårdnadshavare kan själv alltid göra en polisanmälan.

Vid händelser som inneburit allvarlig fara för liv eller hälsa ska Arbetsmiljöverket underrättas. Detta gäller även händelser som orsakats genom våld eller hot om våld. Polisens, socialtjänstens och skolans utredningar har olika syften. Oavsett om en anmälan har gjorts till en annan myndighet eller inte är verksamheten alltid skyldig att utreda påstådda trakasserier eller kränkande behandling och vidta relevanta åtgärder för att komma till rätta med dessa.

Bilaga A. Definitioner och exempel på olika typer av kränkningar

Diskrimineringsgrunderna

En förenklad beskrivning av lagens definition av diskriminering är att någon missgynnas eller kränks i förhållande till de sju diskrimineringsgrunderna:

1. Kön
2. Könsidentitet eller uttryck
3. Etnisk tillhörighet
4. Religion eller annan trosuppfattning
5. Funktionsnedsättning
6. Sexuell läggning
7. Ålder

Mer utförligt kring de sju diskrimineringsgrunderna:

Kön: att någon biologiskt och juridiskt definieras som kvinna eller man. Diskrimineringsgrunden kön kan kopplas till formuleringar i samtliga läroplaner om jämställdhet mellan kvinnor och män, kravet på att skolan aktivt ska främja kvinnor och mäns lika rätt och möjligheter, samt att skolan har ett ansvar att motverka traditionella könsmonster. Eller att skolan aktivt ska främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter och att eleverna ska uppmuntras att utveckla sina intressen utan fördomar om vad som är kvinnligt och manligt .

Könsidentitet eller uttryck: Begreppet kön består av flera olika delar. Biologiskt kön och juridiskt kön skyddas av diskrimineringsgrunden kön. I begreppet kön ingår även könsidentitet och könsuttryck: Könsidentitet är en persons självupplevda kön, det vill säga det kön du känner dig som (kvinna, intergender, ickebinär, man, transperson osv.). Könsidentiteten behöver inte samstämma med det juridiska eller biologiska könet. Könsuttryck beskriver hur en person uttrycker sitt kön genom attribut som socialt förknippas med könstillhörighet, till exempel kläder, kroppsspråk, frisyra, socialt beteende, röst etc. Skyddet som diskrimineringsgrunden ger är viktigt för personer som har en könsidentitet eller ett könsuttryck som ibland eller hela tiden skiljer sig från könsnormerna. Diskrimineringsgrunden har inget samband med sexuell läggning.

Etnisk tillhörighet: nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller liknande förhållanden. Alla människor har en eller flera etniska tillhörigheter. En person som bor i Sverige kan identifiera sig både som svensk och t.ex. kurd, syrian eller amerikan. Varje person har rätt att definiera sin egen etniska tillhörighet/tillhörigheter.

Religion eller annan trosuppfattning: religiösa åskådningar som t.ex. Kristendom, Islam och Hinduism. Annan trosuppfattning innefattar uppfattningar som har sin grund i eller har samband med religiös åskådning som t.ex. ateism. Religionsfriheten är skyddad i både

internationella konventioner och i svensk lag. Undervisningen ska, enligt skollagen, vara icke-konfessionell. En person behöver inte vara troende för att utsättas för diskriminering utifrån religion, det räcker att någon antar att hen är t.ex. kristen eller muslim och agerar utifrån det.

Funktionsnedsättning: varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som fanns vid födseln, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå. Funktionsnedsättningar som t.ex. allergier, ADHD, dyslexi, hörsel- eller synnedsättning beskriver inte ett statiskt tillstånd, utan personens funktionsförmåga varierar beroende på situationen och den omgivande miljön. Funktionshinder är de hinder som finns i omgivningen och som gör det svårt för personer med funktionsnedsättning att fungera optimalt. Skolan är ansvarig för att såväl undervisning som fysiska platser är tillgängliga för elever med funktionsnedsättning.

Sexuell läggning: homosexuell, bisexuell eller heterosexuell. Det handlar om vem personen blir förälskad eller attraherad av. Diskrimineringsgrunden skyddar även mot diskriminering eller trakasserier som rör anhörigas sexuella läggning.

Ålder: hur många år du är. Diskrimineringsgrunden gäller alla åldrar. Oftast är det yngre och äldre som diskrimineras.

Exempel på trakasserier och diskriminering utifrån diskrimineringsgrunderna

Kön

Pedro blir retad av kompisarna på fritidshemmet för att han är den ende killen som valt att gå med i dansgruppen. (trakasserier)

Emma vill spela hockey med killarna på fritids, men personalen avråder henne med argumentet "Det är en alldeles för hårdhänt sport för dig som är tjej." (diskriminering)

Könsidentitet eller könsuttryck

Alex blir förlöjligad och hånad av en grupp killar i skolan eftersom han sminkar sig med mascara och läppglans. (trakasserier)

Kim, som identifierar sig som intergender, söker upp skolsköterskan för att prata om problem i familjen. Skolsköterskan ifrågasätter Kims könsidentitet och istället för att få prata om sina problem hemma måste Kim förklara och försvara sin identitet. (diskriminering)

Etnisk tillhörighet

Tomas, som är mörkhyad, får många kommentarer från de andra eleverna om sitt hår och sin hudfärg. Många vill ta och känna på honom. Klassläraren avfärdar honom med att "Ja, men du vet ju att du är annorlunda. Det är klart att de andra är nyfikna på dig. De menar inget illa." (trakasserier)

Maria är bäst i klassen på svenska. Hon har goda förmågor och presterar betyget A på alla prov. Läraren vill inte ge Maria högsta betyg, A, då svenska inte är hennes modersmål. (diskriminering)

Religion eller annan trosuppfattning

Vincent's familj är med i Pingstkyrkan. Han blir ofta retad för det av några klasskamrater. De säger det på skämt, men han tycker inte att det är roligt. (trakasserier)

Funktionsnedsättning

Elenas pappa har en CP-skada. Elena blir arg och ledsen när andra elever i skolan säger "Din pappa är en jävla CP!" (trakasserier)

På skolavslutningen ropade skolans rektor upp alla elever individuellt och tackade av var och en förutom eleverna i särskoleklassen, som han ropade upp som grupp. (diskriminering)

Sexuell läggning

Några elever i skolan brukar vara elaka mot Johan på många olika sätt. Oftast kallar de honom "äckliga bögar". (trakasserier)

När skolan har en temavecka om kärlek, illustreras alla texter med bilder på heterosexuella par. (diskriminering)

Ålder

Agnes pappa är mycket äldre än de andra papporna i hennes klass. Hon blir sårad när hennes klasskamrater skämtar om det. Hon har sagt ifrån att hon blir ledsen, men de fortsätter i alla fall. (trakasserier)

Ismael, 11 år, är granne och kompis med Viktor, 8 år. En dag när han leker med Viktor på rasten får han en hånfull kommentar av en förbipasserande lärare som säger "Är inte du för gammal för att leka med småungar?" (diskriminering)

Sex former av diskriminering

Lagen förbjuder sex former av diskriminering. De olika formerna är

- direkt diskriminering
- indirekt diskriminering
- bristande tillgänglighet
- trakasserier
- sexuella trakasserier
- instruktioner om diskriminering

Skillnader mellan diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier, kränkningar och mobbning

Diskriminering

Diskriminering är när en person, medvetet eller omedvetet, utsätter en viss grupp eller person för orättvis behandling. Diskriminering förutsätter ett maktövertag hos den som diskriminerar – alltså kan en lärare diskriminera en av sina elever, men inte tvärtom. En elev kan därmed inte heller diskriminera en annan elev, eftersom de är jämställda.

Diskriminering kan liksom trakasserier ske vid ett enstaka tillfälle eller flera upprepade tillfällen och är alltid kopplade till minst en av de sju diskrimineringsgrunderna.

Trakasserier

Trakasserier är ett agerande som kränker någons värdighet. Det kan handla om kommentarer, gester eller utfrysning.

Trakasserier kallas de kränkningar som sker i relationer där det inte finns någon strukturell maktobalans mellan de som är inblandade, till exempel om båda eller samtliga är elever på skolan.

Trakasserier kan liksom diskriminering ske vid ett enstaka tillfälle eller flera upprepade tillfällen och är alltid kopplade till minst en av de sju diskrimineringsgrunderna.

Sexuella trakasserier

Trakasserier av sexuell natur kallas för sexuella trakasserier. Förutom kommentarer och ord kan det vara att någon till exempel tafsar eller kastar närgångna blickar. Det kan också handla om ovälkomna komplimanger, inbjudningar och anspelningar.

Trakasserier och sexuella trakasserier är ett beteende som är oönskat av den som blir utsatt.

Det är den som blir utsatt för trakasserier som avgör vad som är oönskat eller kränkande.

Enligt lagen måste den som trakasserar förstå hur agerandet upplevs för att det ska bli fråga om trakasserier eller sexuella trakasserier. Det är därför viktigt att den som blir eller har blivit trakasserad klargör för den som trakasserar att beteendet är obehagligt och ovälkommet. I vissa situationer kan kränkningen vara så tydlig att inga påpekande krävs från den som känner sig trakasserad.

Kränkning

Kränkning är ett övergrepp, där en grupp eller en person kränker en annan persons värdighet. Personerna eller personen som utsätter någon annan för en kränkning behöver inte nödvändigtvis ha ont uppsåt eller mena något illa. Det räcker med att den som är utsatt känner ett obehag eller hot. Begreppet kränkning och kränkande behandling kopplas **inte** till någon av diskrimineringsgrunderna. Kränkningar kan, precis som diskriminering och trakasserier, ske både medvetet och omedvetet samt vid enstaka eller upprepade tillfällen. En kränkning är helt enkelt ett övergrepp, där en grupp eller en person kränker en annan persons värdighet. Personerna eller personen som utsätter någon annan för en kränkning behöver inte nödvändigtvis ha ont uppsåt eller mena något illa. Det räcker med att den som är utsatt känner ett obehag eller hot.

Begreppet mobbning

Begreppet mobbning (förr även kallat mobbing) är på väg ut ur styrdokument och lagstiftning som rör skolan. Istället används begreppen diskriminering, trakassering samt kränkning eller kränkande behandling. På 1970- och 80-talet innebar nämligen begreppet mobbning gruppvåld mot de barn som på något sätt var avvikande. Dessutom hade begreppet en tidsaspekt, det vill säga att våldet skulle pågå en längre tid. Enstaka handlingar klassades därmed inte som mobbning, hur allvarliga de än var.

B. Allmänt om lagar och direktiv

Som allmän grund för skolans ansvar för arbetet för att förebygga och motverka kränkande behandling och diskriminering samt för att främja lika rättigheter och lika möjligheter ligger De Förenade Nationernas Europeiska konvention, Barnkonventionen (numera svensk lag), Läroplanen Lgr22, Skollagen och Diskrimineringslagen.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr 22

I läroplanens första kapitel betonas skolans värdegrund och uppdrag. Människans grundläggande värden ska respekteras. Ingen ska utsättas för kränkande behandling i skolan. Vi ska visa förståelse och medmänsklighet för varandra. Skolan ska vara öppen för olika uppfattningar och uppmuntra till ett kritiskt tänkande hos elever. Genom kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser ska trakasserier, främlingsfientlighet och intolerans aktivt motverkas.

I läroplanens andra kapitel behandlas övergripande mål och riktlinjer. Det framgår att skolan ska sträva efter:

- Att varje elev respekterar varje människas egenvärde.
- Att varje elev tar avstånd från att utsätta andra människor för förtryck och kränkande behandling.
- Att skapa förutsättningar för att elever kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla därefter. Alla som arbetar i skolan ska hjälpa eleverna att utveckla en känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor som även står utanför den närmaste gruppen. Skolan ska präglas av solidaritet mellan människor och arbeta för att aktivt motverka trakasserier och förtryck av individer eller grupper. Det är viktigt att visa respekt för den enskilda individen och utgå från ett demokratiskt förhållningssätt i det vardagliga arbetet.

FN:s konvention om barnets rättigheter (1989)

Barnkonventionens fyra huvudprinciper uttalas i Artikel 2, 3, 6 och 12:

- Du har lika värde och samma rättigheter som andra barn. Inget barn ska diskrimineras.
- De som bestämmer över dig ska alltid se till ditt bästa.
- Du har rätt att leva och utvecklas.
- Du har rätt att säga vad du tycker. Vuxna ska lyssna på dig.

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (1995)

Från Skollagen (SFS 2010:800, kap 6)

- Huvudmannen ska se till att det inom ramen för verksamheten bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever.
- Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.
- Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever
- Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året.
- En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.
- Ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet. Rektorn beslutar om ordningsregler.

Från Förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling (2017)

- §2 En plan mot kränkande behandling enligt 6 kap. 8 § skollagen (2010:800) ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet som planen gäller för. Utformningen och omfattningen av barnens eller elevernas deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad.

Från diskrimineringslagen (Lag 2016:828, kap 1 och 3)

Arbetet med aktiva åtgärder

- Arbetet inom en verksamhet, för att motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett de sju diskrimineringsgrunderna, ska bedrivas i fyra steg:
 1. undersöka om det finns risker för diskriminering eller repressalier eller om det finns andra hinder för enskildas lika rättigheter och möjligheter i verksamheten.
 2. analysera orsaker till upptäckta risker och hinder.
 3. vidta de förebyggande och främjande åtgärder som skäligen kan krävas.
 4. följa upp och utvärdera arbetet.
- Arbetet med aktiva åtgärder ska genomföras fortlöpande.
- Åtgärder ska tid-planeras och genomföras så snart som möjligt.

Riktlinjer och rutiner i syfte att förhindra trakasserier och sexuella trakasserier

- Skolan ska ha riktlinjer som markerar att sexuella trakasserier och trakasserier som har samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna inte accepteras.
- Skolan ska ha rutiner som dels klargör hur verksamheten ska agera om trakasserier påstås ha inträffat, dels anger vem den som anser sig vara trakasserad ska vända sig till samt vem som ansvarar för att händelsen eller påståendena utreds.

- Huvudman är skyldig att utreda omständigheterna kring uppgivna trakasserier och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra trakasserier i framtiden.

Samverkan mellan huvudman, elever och anställda

- Huvudman ska i sitt arbete med aktiva åtgärder samverka med dem som deltar i utbildningen och med anställda i verksamheten. Samverkan kan ske med representanter för olika grupper.
- Huvudman är skyldig att samverka i hela arbetet med aktiva åtgärder, från undersökning och analys till eventuella åtgärder som behöver genomföras samt uppföljning och utvärdering. Även arbetet med riktlinjer och rutiner ska ske i samverkan.

Dokumentation

- Arbetet som hör under diskrimineringslagen ska dokumenteras.